

Sygn. akt I C 113/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	Beata Gurdziołek

po rozpoznaniu w dniu 29 czerwca 2021 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K., R. K.

przeciwko R. Bank (...) w W. prowadzący działalność za pośrednictwem oddziału (...) Bank (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce

o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa kredytu hipotecznego nr (...) zawarta pomiędzy powodami M. K. i R. K. a (...) S. A. dnia 12 marca 2008 roku jest nieważna w całości ;
- zasądza od pozwanego R. Bank (...) w W. prowadzącego działalność za pośrednictwem oddziału (...) Bank (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce na rzecz powodów M. K. i R. K. łącznie kwotę 156.358,75 (sto pięćdziesiąt sześć tysięcy trzysta pięćdziesiąt osiem 75/100) złotych oraz kwotę 4.381,14 (cztery tysiące trzysta osiemdziesiąt jeden 14/100) (...) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 września 2019 roku do dnia zapłaty ;
- zasądza od pozwanego R. Bank (...) w W. prowadzącego działalność za pośrednictwem oddziału (...) Bank (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce na rzecz powodów M. K. i R. K. łącznie kwotę 6.974,00 (sześć tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt cztery 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu , w tym kwotę 5.640,00 (pięć tysięcy sześćset czterdzieści 00/100) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie do uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sędzia SO Alina Gąsior

Sygn. akt I C 113/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 13 marca 2020 r. (data nadania pisma) powodowie M. K. i R. K., reprezentowani przez pełnomocnika, wnieśli przeciwko pozwanemu R. Bank (...) z siedzibą w W. o:

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 73 267,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 20 września 2019 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci rat kapitałowo - odsetkowych, uiszczonych przez stronę powodową na rzecz pozwanego i jego poprzednika prawnego

w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 października 2013 r., w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) zawartej w dniu 12 marca 2008 r.;

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictw w wysokości 34 zł, a także kosztów postępowania wywołanych próbą ugodową w sprawie przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie, o sygn. akt II Co 1957/19, według norm prawem przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone do dnia zapłaty

ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia powyższego, wniosli o:

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 72 327,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 20 września 2019 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu świadczenia uiszczanego przez powodów w toku realizacji umowy kredytu hipotecznego nr (...) zawartej w dniu 12 marca 2008 r., w wysokości wyższej niż rzeczywiście należna;

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictw w wysokości 34 zł, a także kosztów postępowania wywołanych próbą ugodową w sprawie przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie, o sygn. akt II Co 1957/19, według norm prawem przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzone do dnia zapłaty;

W uzasadnieniu pozwu powodowie podali, że w dniu 12 marca 2008 r. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej nr (...). Przed podpisaniem umowy nie otrzymali oni wzorca umowy, aby móc się z nim zapoznać i przeanalizować w warunkach umożliwiających kompleksowe i pełne zrozumienie jego postanowień lub ewentualne wyodrębnienie kwestii budzących wątpliwości, zaś uzyskane wcześniej dokumenty „oświadczenie wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny” oraz „oświadczenie kredytobiorcy związane z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką” nie zawierały pełnych, rzetelnych i wyczerpujących, a przede wszystkim zrozumiałych dla konsumenta informacji dotyczących praw i obowiązków wynikających z umowy, w szczególności o rzeczywistym zakresie ryzyka związanego z indeksacją kredytu kursem (...) i zmiennością kursów walut. W czasie zawierania umowy nie zostały powodom wyjaśnione kwestie związane z mechanizmami ustalania kursu waluty przez bank, dotyczące działania zastosowanej przez bank klauzuli waloryzacyjnej/zasadach przeliczania przez bank kapitału kredytu oraz rat kredytu po kursie (...), a w końcu nie zostało wyjaśnione, dlaczego bank będzie stosował różne kursy walut do rozliczenia uruchomionego kredytu. Powodowie wskazali, że byli zachęceni do zawarcia umowy kredytu w (...), przy jednoczesnym pominięciu prognoz aprecjacji kursu (...) względem PLN w nieodległej przyszłości, które winny być bankowi znane.

Umowa została zawarta na wzorcu umownym stosowanym przez pozwanego w związku z czym nie mieli możliwości negocjowania jest postanowień.

W chwili podpisywania umowy i w okresie późniejszym faktyczna wysokość zobowiązania pozostała nieznana, a kwota kredytu oraz wysokość rat spłaty kredytu uzależniona została od mierników wartości nieznanych stronie powodowej. W toku wykonywania umowy kurs (...) wzrósł o ponad 100 %. Ryzyko z tym związane nie zostało im zaprezentowane, jak również nie zostało uwzględnione w ramach badania zdolności kredytowej. Dnia 17 sierpnia 2018 r. strony podpisały aneks nr (...), sporządzony w dniu 25 lipca 2018 r. do umowy kredytu w zakresie spłaty kredytu w walucie indeksacji tj. (...), na podstawie którego strona powodowa została zobowiązana do posiadania rachunku bankowego w walucie obcej, do której indeksowany jest kredyt oraz, że raty spłaty kredytu pobierane są z rachunku bankowego w walucie (...). Strona powodowa skierowała do pozwanego reklamację z dnia 12 września 2019 r. w trybie art. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2279), powołując się na abuzywność postanowień regulaminu i wezwała pozwanego do zapłaty

kwoty objętej niniejszym pozwem. Pismem z dnia 19 września 2019 r. pozwany odmówił uwzględnienia reklamacji. Powodowie wskazali również, iż saldo kredytu na dzień uruchomienia ostatniej transzy kredytu, tj. 28.01.2009 r. wynosiło 250.000,00 zł, co według banku stanowiło równowartość 117 906,21 CHF, z kolei na dzień wystawienia zaświadczenia z dnia 31.07.2019 r. dot. historii spłaty kredytu saldo kredytu wyniosło równowartość 78 981,89 CHF (początkowe saldo w wysokości 117 906,21 CHF - suma spłaconego kapitału do dnia wydania zaświadczenia w wysokości 38 924,32 CHF), co zgodnie z kwestionowanym mechanizmem klauzuli indeksacyjnej stanowi 314 442,70 zł (przy przyjęciu kursu sprzedaży waluty (...) z 31.07.2019 r. z godz. 08:02 w wysokości 3,9812 zł/1 CHF).

Zdaniem powodów umowa zawarta między stronami jest bezwzględnie nieważna na podstawie art. 58 § 1 i 3 k.c., albowiem narusza zasadę swobody umów oraz zasady współżycia społecznego, zmierza do obejścia zasady nominalizmu poprzez nieprawidłowe zastosowanie funkcji klauzuli indeksowej, podwójnego miernika wartości do indeksacji świadczeń stron oraz pozorny obrót walutowy, powodujące przy każdorazowej zapłacie raty przez powoda dodatkowy, wymierny zysk, nie mieszczący się w zakresie należnych jej na podstawie art. 69 ust. 1 Prawa Bankowego odsetek i prowizji i nie spełniając przy tym żadnych świadczeń wzajemnych na rzecz strony powodowej. Powodowie zarzucili sprzeczność z zasadami współżycia społecznego, gdyż umowa opiera się na rażącej dysproporcji w prawach i obowiązkach stron na korzyść banku, nie pozwala na wykonanie umowy poprzez stosowanie wskaźnika LIBOR, a sama klauzula indeksacji stanowi postanowienie, bez którego nie doszłoby do zawarcia umowy. W zakresie żądania ewentualnego powodowie podnieśli, że umowa zawiera szereg klauzul niedozwolonych kreujących mechanizm indeksacji kredytu do waluty obcej, podnosząc, że jego wyeliminowanie z umowy od początku jej obowiązywania powoduje, że nie może ona być wykonywana. W razie uznania umowy za ważną co do zasady, ale zawierającą klauzule niedozwolone dotyczące indeksacji, należy im się zwrot różnicy pomiędzy sumą spłaconą, a należną z pominięciem niedozwolonych postanowień umownych.

W zakresie dochodzonego roszczenia strona powodowa wskazała, że żąda niniejszym pozwem zwrotu równowartości rat kapitałowo - odsetkowych uiszczonych na rzecz pozwanego w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 października 2013 r. zgodnie z zaświadczeniem pozwanego, które w łącznie wyniosły 73 267,42 zł. W zakresie żądania ewentualnego wskazali, że wartość roszczeń z tytułu nadpłat rat kredytu określona została jako równowartość kwoty, o którą suma pobranych przez pozwanego środków przewyższała sumę środków należnych pozwanemu, określonych na podstawie wykonanej przez powoda symulacji kredytu. Jako podstawę dochodzenia należności powodowie wskazali art. 410 k. c. w zw. z art. 405 k. c., zaś w przypadku żądania ewentualnego art. 385¹ § 1 k. c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k. c. w zw. z art. 405 k. c.

W odpowiedzi na pozew pozwany R. Bank (...) w W., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu pozwany wskazał, że przedmiotem świadczenia kredytobiorcy jest niezmienna w czasie suma jednostek pieniężnych wyrażonych w walucie (...), zaś zmienna jest jedynie ich wartość w przeliczeniu na PLN, natomiast klauzula walutowa to umowna klauzula waloryzacyjna przewidziana w art. 358¹ § 2 k.c. Nie ma również podstaw do kwestionowania ważności umowy czy możliwości dalszego jej trwania z uwagi na zmianę podmiotu po stronie administratora wskaźnika, bowiem zmiana ta nie miała żadnego wpływu na charakter wskaźnika referencyjnego, jakim jest LIBOR. Pozwany wskazał również, iż bank nie naruszył obowiązków informacyjnych, bowiem na etapie zawierania umowy pozwany wyjaśnił stronie powodowej mechanizm działania indeksacji, a także wyraźnie zwrócił jej uwagę na ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej. O pełnej informacji w powyższym zakresie strona powodowa potwierdziła dwukrotnie na piśmie. Dodatkowo na etapie wnioskowania o kredyt powodowie wskazali w oświadczeniu, że znane są im postanowienia regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez bank, w którym zawarte były zasady mechanizmu indeksacji kredytu. Natomiast postanowienia umowne zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, a nadto przedstawiały informacje wystarczające do podjęcia przez kredytobiorców świadomej i rozważnej decyzji. Pozwany zwrócił również uwagę, iż powszechnie znanym faktem jest, że zmiany kursów walut są normalnym i stale występującym zjawiskiem ekonomicznym, wobec czego mieszczą się one w granicach zwykłego ryzyka kontraktowego. W zakresie zarzutu niedozwolonych

klauzul umownych pozwany wskazał, że kwestionowane postanowienia zostały indywidualnie między stronami uzgodnione, bowiem zostały przyjęte przez stronę powodową w następstwie propozycji poprzednika prawnego pozwanego, przy czym dotyczy to nie tylko indeksacji kredytu, ale również zasady indeksacji, a ponadto samo odniesienie kredytu do waluty obcej nie ma charakteru niedozwolonego, gdyż w żaden sposób nie narusza dobrych obyczajów ani nie narusza rażąco interesów strony powodowej. Pozwany wskazał również, że graniczną datą dla zasadności uwzględnienia powództwa opartego o żądanie zasądzenia kwot nienależnie pobranych przez bank w wyniku nieprawidłowo stosowanej indeksacji, jest data wejścia w życie nowelizacji prawa bankowego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r., co nastąpiło w dniu 26 sierpnia 2011 r. Ponadto w razie wzajemnego zwrotu świadczeń bank nie jest zobowiązany do zwrotu spłaconej już części kredytu, bowiem udzielenie kwoty kredytu jest świadczeniem banku i w sytuacji zwrotu świadczeń to bank powinien otrzymać całą świadczoną kwotę a nie zwracać to, co zdążył uiścić w ramach spłaty kwestionujący umowę kontrahent, co również dotyczy nadpłaty w zakresie poszczególnych rat. Tym samym żądanie takie nie może prowadzić do zwrotu świadczenia uiszczonego przez kredytobiorcę w sytuacji, gdy jest on nadal dłużnikiem banku, a w konsekwencji bank nie jest bezpodstawnie wzbogacony.

W toku postępowania powodowie zmodyfikowali powództwo i wniosły o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 156 358,75 zł oraz kwoty 4 381,14 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 20 września 2019 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego i jego poprzednika prawnego w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2019 r. w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) sporządzonej w dniu 10 marca 2008 r.;

2. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego i nr (...) zawartej pomiędzy M. K. i R. K. a (...) SA (poprzednikiem prawnym pozwanego) dnia 12 marca 2008 r. (sporządzonej dnia 10 marca 2008 r.)

3. a na wypadek nieuwzględnienia powyższych żądań i uznania przez Sąd związania stron umową kredytu co do zasady w ten sposób, iż wnoszę o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 72 327,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 20 września 2019 r. do dnia zapłaty- tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci różnicy pomiędzy wysokością rat kapitałowo - odsetkowych spełnionych przez stronę powodową na rzecz pozwanego w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2019 r. na podstawie umowy kredytu nr (...) sporządzonej dnia 10 marca 2008 r., a wysokością rat należnych po wyeliminowaniu z tej umowy postanowień dotyczących indeksacji,

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej łącznie zwrotu kosztów postępowania, według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego (w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej) oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, a także kosztów wywołanych próbą ugodową w sprawie przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie, sygn. akt II Co 1957/19 według norm prawem przepisanych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty;

ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd, że świadczenia spełnione przez powodów w walucie indeksacji nie mogą być uznane za spłatę kapitału kredytu, wniosli o:

5. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 64 954,43 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 20 września 2019 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci różnicy pomiędzy wysokością rat kapitałowo - odsetkowych spełnionych przez stronę powodową na rzecz pozwanego w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2018 r. na podstawie umowy kredytu nr (...) sporządzonej dnia 10 marca 2008 r., a wysokością rat należnych po wyeliminowaniu z umowy kredytu postanowień dotyczących indeksacji,

6. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 4 381,14 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 20 września 2019 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych

przez stronę powodową na rzecz pozwanego bezpośrednio w walucie indeksacji, od dnia 24 sierpnia 2018 r. do dnia 25 lipca 2019 r..

7. zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej łącznie zwrotu kosztów postępowania, według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego (w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej) oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, a także kosztów wywołanych próbą ugodową w sprawie przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Woli w Warszawie, sygn. akt II Co 1957/19 według norm prawem przepisanych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty;

W zakresie żądania o ustalenie powodowie podali, iż powodowie mają prawo do uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy umowa kredytu ich wiąże, jeśli tak to w jakim zakresie i na jakich warunkach powinni ją wykonywać, czemu służy powództwo o ustalenie. Jednocześnie wskazali, iż ustalające orzeczenie sądu znosi wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy.

W odpowiedzi pozwany wniósł o oddalenie powództwa w rozszerzonej formie. Pozwany zakwestionował istnienie interesu prawnego po stronie powodowej. Ponadto zakwestionował również podstawę prawną dochodzonego roszczenia w oparciu o bezpodstawne wzbogacenie.

Na rozprawie w dniu 29 czerwca 2021 r. strona powodowa wskazała, iż zmodyfikowane roszczenie obejmuje kwotę spłat dokonanych przez powodów wynikających z zaświadczenia pozwanego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

(...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce jest poprzednikiem prawnym pozwanego.

/bezsporne/

W ramach oferowania produktu doradca banku był zobowiązany, aby w pierwszej kolejności zaprezentować kredyt w PLN a dopiero później w (...), jednak ostateczna decyzja należała do kredytobiorcy. Na etapie oferowania kredytów i przedstawiania oferty banku doradcy wykorzystywali skoroszyt E., gdzie po wprowadzeniu podstawowych informacji takich jak wnioskowana kwota kredytu, okres kredytowania oraz oprocentowanie, była wyliczana aktualna rata kredytowa dla kredytu w PLN jak i w (...). Dla kredytów w obcej walucie wskazywana była rata z 20% buforem powiększająca jej wartość. W 2007 roku rata kredytowa kredytów indeksowanych do waluty (...) w stosunku do kredytu złotowego była niższa 30-40%.

Badanie zdolności kredytowej przebiegało zawsze w oparciu o kredyt, o który klient wnioskował we wniosku kredytowym. Do głównych różnic stanowiących charakterystyczne parametry wpływające na badanie zdolności kredytowej należy zaliczyć wskaźnik wszystkich obciążeń do dochodów netto (D.) oraz dodatkowy bufor stosowany przy kredytach waloryzowanych walutami obcymi. Dla kredytów złotych stosowano maksymalny D. na poziomie 65%, a dla kredytów indeksowanych mógł on maksymalnie wynosić 60%. O wyniku badania zdolności kredytowej, klient dowiadywał się dopiero po przeprowadzeniu analizy kredytowej na bazie wniosku kredytowego oraz załączonej dokumentacji, gdzie klient wskazywał o jaki produkt formalnie wnioskował.

Klienci mieli możliwość składać dodatkowe wnioski o indywidualne negocjacje warunków finansowania. Takie parametryzowanie transakcji dotyczyło najczęściej warunków cenowych tj. marży, opłat za uruchomienie czy spłatę kredytu lub kursu uruchomienia kredytu.

Draft umowy kredytowej był dostępny dopiero po wydaniu decyzji kredytowej, bo dopiero wtedy możliwe było dostosowanie umowy do potrzeb konkretnej transakcji.

Standardem stosowanych kursów w kredytach indeksowanych i denominowanych było i jest to, że kredyty te są uruchamiane i spłacane po kursach obowiązujących w Tabeli Banku. Na potrzeby uruchomienia stosowany był kurs

kupna, a na potrzeby spłaty kurs sprzedaży. Bank codziennie tworzy Tabelę kursów wymiany waluty na podstawie wartości kursów rynkowych wykorzystując w tym zakresie platformy oferowane przez B. i R.. Kursy pozostawały i pozostają w ścisłej korelacji z kursami NBP.

/dowód: zeznania świadka A. S. na piśmie k.323-326v/

M. K. i R. K. chcieli pozyskać środki na budowę domu jednorodzinnego. W tym celu odbyli kilka spotkań z doradcą finansowym. Ostatecznie podjęli starania o kredyt w (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce. Przy ofercie kredytu złotówkowego nieindeksowanego ocena zdolności kredytowej przez bank była negatywna, natomiast pozytywna dla kredytu indeksowanego do waluty obcej ((...)).

/dowód: zeznania powódki M. K. protokół k.344v, zeznania powoda R. K. protokół k.345v/

W dniu 21 stycznia 2008 r. pozwani złożyli wniosek o przyznanie kredytu hipotecznego. Powodowie wnieśli o kredyt w kwocie 190,534,50 zł w walucie (...) na cel budowy domu i spłaty kredytu mieszkaniowego w innym banku na okres 360 miesięcy, w tym 14 miesięcy karencji z wypłatą w transzach w opcji „kredyt domowy”.

Wraz z wnioskiem powodowie złożyli podpisane przez siebie „Oświadczenie wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej” o treści:

W związku z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany kursem waluty obcej Wnioskodawca oświadcza, iż został zapoznany przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz że:

- będąc w pełni świadomym ryzyka kursowego, rezygnuje z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonuje wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej;
- znane mu są postanowienia "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)" w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej;
- został poinformowany, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku;

jest świadomy, że:

- ponosi ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt;
- ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku, wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu;
- kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie; w związku z wypłatą kredytu w złotych mogą się pojawić różnice kursowe a w przypadku niedoboru środków jest zobowiązany do ich pokrycia w związku z postanowieniami w/w Umowy, saldo zadłużenia wyrażone jest w walucie obcej; raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w w/w Regulaminie; prowizja od udzielenia kredytu obliczana na podstawie kwoty kredytu w walucie obcej na zasadach opisanych w w/w Regulaminie, wyrażona jest docelowo w złotych.

/dowód: wniosek kredytowy k.136-138, oświadczenie wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej k.140/

Po rozpoznaniu wniosku kredytowego pozwany wydał pozytywną decyzję kredytową wskazując w niej warunki, na jakich był gotów udzielić kredytu. Strona powodowa poświadczyla odebranie decyzji podpisem w dniu 6 marca 2008 r.

/dowód: decyzja kredytowa k.142/

Powodowie w dniu 12 marca 2008 r. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej nr (...).

Zgodnie z umową:

Określenia użyte w Umowie mają znaczenie nadane im w „Regulaminie kredytu hipotecznego udzielanego przez Po bank (...)”, zwanym dalej (...), który stanowi integralną część Umowy. (§ 1 ust.2)

Bank udziela Kredytobiorcy kredytu w kwocie, na cel i na warunkach określonych w niniejszej Umowie, zaś Kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z kredytu na warunkach określonych w Umowie i Regulaminie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, opłatami, prowizjami i innymi kosztami w terminach spłaty określonych w Umowie. Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji Kredytobiorcy kwotę w wysokości 250 000,00 zł. Kredyt jest indeksowany do waluty obcej (...). Okres kredytowania wynosi 360 miesięcy. Kredytobiorca zobowiązuje się do zapłaty prowizji od udzielenia kredytu w wysokości 2 000,00 zł. (§2 ust. 1,3,4)

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która na dzień sporządzenia Umowy wynosi 3,90333 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania. Zmienna stopa procentowa ustalana jest jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M ((...)) oraz stałej marży Banku w wysokości 1,10 punktów procentowych (p.p.). Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M ((...)). Szczegółowe zasady naliczania odsetek, ustalania wysokości oprocentowania oraz zasady zmiany oprocentowania znajdują się w Regulaminie. (§3 ust. 1-3)

Jako zabezpieczenie spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami wynikającymi z Umowy ustanawia się następujące zabezpieczenia: 1) pierwszą hipotekę kaucyjną do kwoty 500 000,00 zł na zabezpieczenie spłaty kredytu ustanowioną na rzecz Banku na kategoria: własność nieruchomości adres: W., nr działki (...),

Sąd Rejonowy: P., VI Wydział Ksiąg Wieczystych, KW nr (...); 2) cesję praw na rzecz Banku z polisy ubezpieczenia ww. nieruchomości/budowy od ognia i innych zdarzeń losowych. Do czasu ustanowienia wszystkich zabezpieczeń, a w szczególności hipoteki, o której mowa w ust. 1 pkt 1, Bank stosuje podwyższoną marżę Banku o 1,20 p.p. (§ 7 ust 1)

Od zadłużenia przeterminowanego Bank pobiera odsetki o charakterze zmiennym, które w dniu sporządzenia Umowy wynoszą 16 % w stosunku rocznym. Szczegółowe zasady naliczania odsetek od zadłużenia przeterminowanego oraz zasady zmiany tego oprocentowania znajdują się w Regulaminie. (§ 8 ust. 1-2)

Wszelkie zmiany Umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności, za wyjątkiem: zmian w Regulaminie, zmian w Taryfie, zmian oprocentowania oraz innych przypadków przewidzianych w Umowie lub Regulaminie (§14)

W zakresie nieuregulowanym Umową zastosowanie mają postanowienia Regulaminu. Kredytobiorca oświadcza, że w dniu podpisania Umowy otrzymał Regulamin i aktualną na dzień sporządzenia Umowy Taryfę i zapoznał się z nimi. (§ 15 ust. 1-2)

Zgodnie z regulaminem kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) ((...)):

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą (§ 7 ust. 4)

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej: 1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu; 2) jeśli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić środki na poczet spłaty raty kredytu

najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Jeśli dzień wymagalności raty spłaty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, Kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić środki na poczet spłaty raty najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty kredytu. (§ 9 ust. 2)

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wcześniejsza spłata dokonywana jest w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku w momencie realizacji dyspozycji (§ 13 pkt 7)

/dowód: umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej k.35-40, regulamin kredytu hipotecznego k.41-49/

W dniu 12 marca 2008 r. powodowie złożyli pisemne oświadczenie, zgodnie z którym oświadczyli, że kredytobiorca:

- 1) został zapoznany przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielania kredytu indeksowanego do waluty obcej
- 2) będąc w pełni świadomym ryzyka kursowego, rezygnuje z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonuje wyboru kredytu indeksowanego do waluty obcej
- 3) znane mu są postanowienia "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)" w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej;
- 4) został poinformowany, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banku;
- 5) jest świadomy, że:
 - a) ponosi ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt;
 - b) ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku, wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu
 - c) kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie;
 - d) saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej;
 - e) raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w ww. Regulaminie.

Oświadczenie stanowiło załącznik do umowy.

/dowód: oświadczenie kredytobiorcy związane z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką" k.153/

Powodowie zawarli umowę w przeświadczeniu, że waluta (...) jest stabilna, a rata spłaty będzie stała. Doradca finansowy powiedział, że na tę chwilę kurs franka jest stabilny, a nawet zdarzają się jego spadki.

W czasie podpisywania umowy powodowie nie mieli warunków, które pozwalały im na dokładne przeanalizowanie postanowień umowy. Dokumentacja, jaką otrzymali powodowie, zawierała kilkadziesiąt stron. Podpisywali umowę, mając świadomość, że kredyt zostaje udzielany w złotówkach i jego spłata również będzie w złotówkach. Powodowie nie rozumieli wszystkich postanowień umowy, działali jednak w pełnym zaufaniu do instytucji banku. Powodowie mieli świadomość zastosowania w umowie miernika w postaci kursu sprzedaży, jednak nie znali sposobu jego wyliczenia.

Pracownik banku w chwili podpisywania umowy nie tłumaczył postanowień umowy ani pojęć w niej użytych.

/dowód: zeznania powódki M. K. protokół k.344v-345, zeznania powoda R. K. protokół k.345-345v/

Od momentu zawarcia umowy będący jej integralną częścią regulamin był kilkakrotnie zmieniany (zmiana Regulaminu z dnia 23 grudnia 2009 r.; zmiany Regulaminu wchodzące w życie dnia 23 października 2012 r.; zmiany

Regulaminu wchodzące w życie dnia 1 lipca 2013 r., zmiany Regulaminu wchodzące w życie dnia 19 maja 2014 r., zmiany Regulaminu wchodzące w życie dnia 1 lipca 2016 r.)

W ramach wskazanych wyżej zmian regulaminu pozwany dokonał uszczegółowienia zapisów dotyczących wyznaczania kursów wymiany walut (...) / PLN. Od 1 lipca 2013 r. Regulamin wiążący stronę powodową zawierał szczegółowy opis mechanizmu wyznaczania kursów kupna i sprzedaży dla walut (...) / PLN. Zgodnie z wprowadzonym wówczas brzmieniem §15 ust. 7-10, kurs kupna i sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczone są z uwzględnieniem Kursu Średniego Międzybankowego stanowiącego (tj. kwotowań kupna i sprzedaży waluty na rynku międzybankowym, prezentowanych w serwisie informacyjnym R., dostępnych na moment ustalania Tabeli). Regulamin precyzował w §15 ust. 4, 6 i 7 dokładny sposób wyznaczania bankowego kursu kupna i sprzedaży dla pary walutowej (...) / PLN.

Zapisy Regulaminu w zakresie ustalania kursu wymiany dla pary walutowej (...) / PLN zostały dodatkowo uszczegółowione w ramach zmiany Regulaminu wchodzącej w życie z dniem 1 lipca 2016 r. Wówczas doprecyzowano m.in. definicję Kursów Średnich Międzybankowych (§15 ust. 7) oraz wprowadzono wzór (§15 ust. 10 pkt 2), na podstawie którego dokonywana jest kalkulacja kursu kupna waluty (...) oraz kursu sprzedaży waluty (...).

/dowód: regulamin kredytu hipotecznego wprowadzony Zarządzeniem nr (...) z dnia 28 kwietnia 2009 r. k.164-172v, wzór pisma banku dotyczącego zmiany Regulaminu z dnia 23 grudnia 2009 r. k.174, wzór pisma banku dotyczącego zmian Regulaminu wchodzących w życie dnia 23 października 2012 r. k.176-176v, wzór pisma banku dotyczącego zmian Regulaminu wchodzących w życie dnia 1 lipca 2013 r. k.178-179v, wzór pisma banku dotyczącego zmian Regulaminu wchodzących w życie dnia 19 maja 2014 r. wraz z potwierdzeniem nadania powodowi k.181-187, wzór pisma banku dotyczącego zmian Regulaminu wchodzących w życie dnia 1 lipca 2016 r. wraz z potwierdzeniem nadania powodowi k.189-193/

Powodowie spłacali kredyt zgodnie z umową, jednak nie interesowali się kursem waluty. Dopiero, gdy zauważyli znaczny wzrost wysokości waluty w 2016-2017 r., udali się do banku celem umożliwienia spłaty kredytu w walucie obcej.

/dowód: zeznania powoda R. K. protokół k.345-345v/

W dniu 17 sierpnia 2018 r. strony podpisały aneks nr (...), sporządzony w dniu 25 lipca 2018 r. do umowy kredytu w zakresie spłaty kredytu w walucie indeksacji tj. (...). Powyższy aneks wprowadził do umowy zapisy, na podstawie których strona powodowa została zobowiązana do posiadania rachunku bankowego w walucie obcej, do której indeksowany jest kredyt oraz, że raty spłaty kredytu pobierane są z rachunku bankowego w walucie (...).

Zgodnie z aneksem:

Strony postanawiają, iż spłata udzielonego Kredytobiorcy kredytu indeksowanego do waluty obcej, następowała będzie w walucie obcej (...), do której kredyt jest indeksowany, z zastrzeżeniem poniższych postanowień. Kredytobiorca zobowiązuje się do posiadania rachunku bankowego w walucie obcej, do której indeksowany jest kredyt prowadzonego przez Bank, służącego do obsługi kredytu przez cały okres, w którym obowiązuje spłata rat kredytu w walucie obcej (...). Wypowiedzenie umowy rachunku bankowego w walucie (...) w tym okresie i nie określenie w zamian innego rachunku bankowego z jednoczesnym udzieleniem pełnomocnictwa wymaganego przez Bank w zakresie ustalonym w § 6 niniejszego Aneksu, uznaje się za niedotrzymanie przez Kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu. Rachunek bankowy prowadzony w złotych służący do obsługi kredytu, o którym mowa w Umowie wykorzystywany jest do obsługi kredytu łącznie z rachunkiem bankowym w walucie (...), o którym mowa w ust. 2 powyżej, stosownie do postanowień niniejszego Aneksu. Raty spłaty kredytu pobierane są z rachunku bankowego w walucie (...), określonego w § 6 niniejszego Aneksu, zgodnie z obowiązującym harmonogramem. Kwota w walucie obcej pobrana każdorazowo z rachunku bankowego na poczet spłaty raty kredytu powoduje pomniejszenie o tę samą kwotę zadłużenia z tytułu kapitału i odsetek wyrażonego w walucie obcej, ewidencjonowanego na rachunku

kredytowym. Kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić środki na poczet spłaty raty kredytu najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu. (§1 ust. 1-5)

/dowód: aneks nr (...) k.50-52/

Aneks był zgodny ze wzorem objętym rozporządzeniem dyrektora generalnego (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z dnia 01.07.2009 r.nr (...) z dnia 1 lipca 2009 r.

/dowód: zarządzenie nr (...) ze wzorem k.158-160/

Strona powodowa skierowała do pozwanego reklamację z dnia 12 września 2019 r. w trybie art. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2279), w której, powołując się na abuzywność postanowień regulaminu, wezwała pozwanego do zapłaty uiszczonej na podstawie tych postanowień kwoty, która jest również przedmiotem żądania niniejszego pozwu. Pismem z dnia 19 września 2019 r. pozwany odmówił uwzględnienia reklamacji.

/dowód: reklamacja powodów z dnia 12 września 2019 r. k.54-61, pismo pozwanego z dnia 19 września 2019 r. k.62-63/

Strona powodowa złożyła wniosek o zawiązanie do próby ugodowej w zakresie roszczeń z tytułu przedmiotowej umowy do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie, zarejestrowany pod sygnaturą II Co 1957/19.

Dnia 25 września 2019 r. odbyło się posiedzenie, na którym nie doszło do zawarcia ugody.

/dowód: protokół z dnia 25 września 2019 r. k.64/

Saldo kredytu na dzień 28.01.2009 r., (dzień uruchomienia ostatniej transzy kredytu) wynosiło 250.000 zł, co stanowiło równowartość 117 906,21 CHF.

Na dzień 31.07.2019 r. (data wydania zaświadczenia) saldo kredytu wyniosło równowartość 78 981,89 CHF (117 906,21 CHF - spłacony kapitał 38 924,32 CHF).

Łączna kwota spłaconych przez powodów rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2019 r. wyniosła 156 358,75 zł oraz 4 381,14 CHF.

/dowód: zaświadczenie banku z dnia 31 lipca 2019 r. k.65-74, tabele 75-83/

Powódka ma 46 lat i z zawodu jest nauczycielem. Powód ma 48 lat, ukończył on studia na poziomie licencjatu z zakresu stosunków międzynarodowych. Powodowie wcześniej zaciągali zobowiązania kredytowe, w tym jeden kredyt w walucie obcej, który po kilkunastu miesiącach spłacili kredytem wynikającym z przedmiotowej umowy.

/dowód: zeznania powódki M. K. protokół k.344v, zeznania powoda R. K. protokół k.345/

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o wyżej wskazane dowody. Sąd dokonał ustaleń, mając na względzie treść dokumentów, które nie były w toku postępowania kwestionowane przez strony, jak również brak było podstaw do podważania ich prawdziwości oraz treści. Zapisy umowne umowy kredytowej i jej aneksu łączące strony były niesporne w sprawie. Sąd za wiarygodne uznał zeznania powodów, bowiem korespondowały ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, były logiczne i konsekwentne, nie zawierały sprzeczności podważających ich wiarygodność. Sąd dostrzegł co prawda pewną rozbieżność między zeznaniami powodów dotyczącymi zakresu informacji o ryzyku kursowym czy mechanizmów indeksacji przekazanych przed zawarciem umowy a treścią zawartych w umowie oświadczeń w tym zakresie, jednakże w sprawie wystąpił faktyczny brak rzetelnej informacji o zasadach funkcjonowania tego kredytu, sposobie ustalania wysokości kredytu i poszczególnych rat oraz o ryzyku kursowym, co wpłynęło na wartość dowodową takich oświadczeń. Świadek A. S. nie uczestniczył w procesie zawierania umowy stron, a przedstawione przez niego zeznania dotyczyły ogólnych okoliczności oderwanych od procesu zawierania przedmiotowej umowy. Niemniej kwestie te w istocie nie mają znaczenia, ponieważ dla oceny abuzywności

postanowień umowy istotne jest czy postanowienia umowy dawały pozwanemu możliwość kształtowania kursów, a jeśli tak to czy były one określone umową, znane i weryfikowalne przez konsumenta, a przy tym nie naruszały jego interesów ani dobrych obyczajów.

Sąd oddalił (pomiął) jako zbędny wniosek strony powodowej o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości finansowej zgłoszony w pozwie celem wyliczenia łącznej wysokości rat kapitałowo-odsetkowych należnych pozwanemu od strony powodowej na podstawie umowy kredytu wymagalnych w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2019 r., przy założeniu, że zawarte w regulaminie do umowy postanowienia dotyczące indeksacji kwoty kredytu kursem franka szwajcarskiego nie wiążą stron oraz przy jednoczesnym uwzględnieniu wszystkich pozostałych postanowień umowy oraz różnicy pomiędzy wysokością rat kapitałowo-odsetkowych faktycznie uiszczonych przez stronę powodową na rzecz pozwanego w okresie od dnia 25 maja 2009 r. do dnia 25 lipca 2019 r. oraz wysokością rat kapitałowo-odsetkowych w tożsamym okresie przy tych założeniach. Powództwo było zasadne w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy w całości, w konsekwencji brak było uzasadnienia dla wyliczenia kwot zgodnych z umową, choć z pominięciem niektórych jej postanowień. Na okoliczność wysokości świadczenia nienależnego powodowie przedstawili dokumenty pochodzące od pozwanego banku, których wiarygodności pozwany nie kwestionował (k.345v).

Natomiast żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ocenie Sądu nie miały zgromadzone w aktach sprawy dokumenty w postaci stanowisk organów, informacji czy raportów jako niezwiązane bezpośrednio z umową łączącą strony. Sąd nie był bowiem w żadnym zakresie związany stanowiskami czy poglądami osób trzecich, a wskazane materiały stanowiły jedynie część argumentacji strony.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Powodowie w sprawie niniejszej po modyfikacji powództwa wskazywali, że umowa kredytu jest nieważna.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest zatem istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje tylko wtedy, gdy powód ochronę swojej sfery prawnej może uzyskać przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Innymi słowy, dla ustalenia, że powód posiada interes prawny istotne jest to, aby rozstrzygnięcie wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. gwarantowało powodowi skuteczną ochronę jego interesów. Wyrok ustalający musi więc być zdalny do tego, aby definitywnie zakończyć spór stron co do prawa czy stosunku prawnego (zob. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, LEX nr 515730, z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Wprawdzie za dominujący w orzecznictwie należy uznać pogląd, że interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r., V CSK 52/17, LEX nr 2372279, z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 711/17, LEX nr 2618479), to jednak w ocenie Sądu powodowie – poza możliwością zgłoszenia żądania zasądzenia świadczenia, co zresztą uczynili – mają także interes prawny w ustaleniu nieważności przedmiotowej umowy kredytowej. Samo bowiem istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną (adekwatną do sytuacji prawnej powoda) ochronę prawną jego uzasadnionych interesów. W przypadku, gdy sporem o świadczenie nie będą mogły (ze swej natury) być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda, przyjąć należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., co w szczególności dotyczy żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, zwłaszcza, gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (np. wpływają na określenie treści praw i obowiązków powodów jako

dłużników pozwanego). W takiej sytuacji sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia, co aktualizuje się zwłaszcza wtedy, gdy pozwany rości sobie według treści stosunku prawnego objętego powództwem z art. 189 k.p.c. określone prawo do świadczenia ze strony powodów (np. żąda zwrotu udzielonego kredytu w wysokości obliczonej zgodnie z treścią kwestionowanej umowy). W takich sytuacjach nie sposób odmówić dłużnikowi dążącemu do wykazania, że nie jest zobowiązany do świadczenia w wysokości poszczególnych rat - przy wykorzystaniu zakwestionowanych klauzul indeksacyjnych - interesu prawnego w dochodzeniu żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego (tak np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 czerwca 2021 r., V ACa 127/21, Legalis 2601148).

A zatem powodowie słusznie podnieśli, że ustalenie nieważności umowy in casu daje im pewność, iż nie powstają na przyszłość jakiegokolwiek świadczenia wynikające z umowy, a ewentualne roszczenia stron muszą być oparte o nieważność stosunku prawnego.

Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Nieważność czynności prawnej może przy tym wynikać nie tylko z wyraźnej dyspozycji przepisu, ale także z natury zobowiązania. Zauważyć przy tym należy, jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 lutego 2019 r. IV CSK 329/18 (L.), w ramach wyrażonej w art. 353¹ k.c. zasady swobody umów mieści się przyzwolenie na faktyczną nierówność stron, która może się wyrażać nie ekwiwalentnością ich wzajemnej sytuacji prawnej. Samo zatem stwierdzenie nierównomiernego rozłożenia ryzyka osiągnięcia korzyści i wysokości świadczeń obciążających tylko jedną lub obie strony umowy nie może w zasadzie wystarczyć do stwierdzenia, że czynność prawna narusza zasady słuszności kontraktowej i jest z tego powodu nieważna na podstawie art. 58 § 2 k.c.

Najdalej idącym zarzutem powodów był zarzut nieważności umowy z uwagi na jej sprzeczność z naturą stosunku kredytowego oraz z zasadami współżycia społecznego.

Jak stanowi art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zgodnie z treścią art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytowej przez strony (tj. Dz.U. z 2002 r., Nr 72 poz. 665 z późn. zm.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust.1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust.2).

Umowa kredytu hipotecznego zawarta przez strony była umową kredytu tzw. indeksowanego do waluty obcej. Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej stanowi szczególny rodzaj umowy kredytu bankowego, w której kredyt zostaje udzielony i wypłacony w walucie polskiej, a rozliczany w walucie obcej. Strony umawiają się bowiem, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej zostanie – w drodze indeksacji – przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. W związku z tym w miejsce pierwotnego zobowiązania do zwrotu

wskazanej w umowie kwoty wyrażonej w złotych powstaje zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji. Cechą charakterystyczną kredytu indeksowanego jest rozróżnienie pomiędzy „walutą zobowiązania”, a „walutą wykonania tego zobowiązania”. Zobowiązanie kredytobiorcy stanowi kwota wyrażona w walucie obcej i od tej kwoty naliczane są należne bankowi odsetki.

Powodowie nie kwestionowali możliwości zawarcia indeksacji w umowie kredytu, jednak podnosili, że zawarte w umowie mechanizmy indeksacji są nieważne jako sprzeczne z art. 353¹ k.c.

W umowie zawartej pomiędzy stronami, określenie świadczenia zostało pozostawione jednej stronie, tj. Bankowi. Mianowicie, zgodnie z zapisem zawartym w par. 9 ust. 2 pkt 1 Regulaminu spłata poszczególnych rat następowała według kursu sprzedaży zgodne z Tabelą obowiązującą w banku, na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu, przy czym Regulamin nie zawierał żadnych kryteriów jakimi Bank miał się kierować przy ustalaniu kursów. Pozwany mógł dowolnie kształtować wysokość zobowiązania, ustalając jednocześnie nawet kilka tabeli kursów. Należy również zauważyć, że przy wypłacie kredytu Bank nie miał obowiązku stosowania kursu z ustalonej przez siebie Tabeli, natomiast spłata kredytu miała następować według kursu sprzedaży z Tabeli obowiązującej w Banku.

W konsekwencji Bank miał możliwość jednostronnej modyfikacji wysokości kwoty wypłaconej jako kapitał kredytu, a następnie wpływał na wysokość spłacanych przez powodów rat zarówno w zakresie kapitału jak i odsetek.

Wskazane zapisy Regulaminu były zdaniem Sądu sprzeczne z naturą stosunku kredytowego.

Kwestionowana umowa narusza art. 69 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe, gdyż nie określa w prawidłowy sposób kwoty kredytu należnego do wypłaty i do zwrotu przez konsumenta. Konstrukcja produktu finansowego, zgodnie z którym bank udostępnia kredytobiorcy określoną kwotę środków pieniężnych, a następnie za sprawą indeksacji czy denominacji kredytobiorca musi zwrócić kwotę wielokrotnie wyższą - i to nie licząc odsetek czy innych opłat i prowizji - nie mieści się w ustawowej definicji kredytu.

Art. 69 ust. 1 Prawa bankowego jasno stanowi, że istotą umowy kredytu jest zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, a nie kwoty wielokrotnie wyższej wraz z odsetkami. Wprowadzenie w wyniku nowelizacji z 2011 r. umów waloryzowanych *expressis verbis* do polskiego porządku prawnego nie oznacza automatycznie, że każda tego typu umowa jest zgodna z prawem, zwłaszcza gdy klauzula indeksacji jest całkowicie nieograniczona. W szczególności nowelizacja nie powoduje konwalidacji wcześniej zawieranych umów, co wprost podkreślił już także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 04.04.2019 r., III CSK 159/17: przedmiotowa nowelizacja nie przyniosła ze sobą żadnych rozwiązań, które prowadziłyby do sanowania dotychczas nieważnych postanowień umownych. Stanowisko to Sąd Najwyższy potwierdził i rozwinął w wyroku z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18.

W sprawie powodowie zarzucali, że wprowadzony do umowy kredytu mechanizm indeksacji kredytu do waluty obcej stanowi niedozwoloną klauzulę umowną, a po jej wyeliminowaniu umowa podlega unieważnieniu ewentualnie może być wykonywana jako umowa o kredyt w złotych polskich oprocentowany według stawki LIBOR 3M i stałej marży banku określonej w umowie. Zmodyfikowane powództwo obejmowało jednak żądanie ustalenia nieważności całej umowy. W ocenie strony powodowej, w chwili zawierania umowy kredytowej wysokość zobowiązań była nieznana, a kwota kredytu oraz wysokość poszczególnych rat uzależniona od mierników wartości określanych przez bank w sposób arbitralny.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 – 4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W

szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4).

Przytoczony wyżej art. 385¹ k.c. stanowi implementację art. 3 dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L Nr 95, s. 29 ze zm.), który stanowi, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Z przytoczonych regulacji wynika, że aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone, muszą zostać spełnione cztery warunki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem, 2) postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron o ile jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wykładnia art. 385¹ k.c. powinna być zgodna z dyrektywą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3.2.2006 r., I CK 297/05, Wokanda 2006, Nr 7–8 i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej). Jak podkreślił Trybunał Sprawiedliwości UE wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawęzać do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym, lecz przeciwnie, z uwagi na to, że ustanowiony przez wspomnianą dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, iż konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażenia warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem i w konsekwencji przejrzystości musi podlegać wykładni rozszerzającej. Wobec powyższego wymóg, aby warunek umowy był wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, należy rozumieć w ten sposób, iż powinien być on rozumiany jako nakazujący także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne. Od konsumenta wymagać można rozwagi, uważnego i krytycznego podejścia do przedstawianej mu oferty, połączonego z przeanalizowaniem udzielonych mu informacji. Jednakże podstawowym wymogiem pozwalającym na ocenę zachowania konsumenta jest uprzednie spełnienie przez przedsiębiorcę ciężących na nim obowiązków informacyjnych. Nie może znaleźć akceptacji próba nałożenia na konsumenta obowiązków, które w istocie sprowadzałyby się do założenia pełnej nieufności wobec przedstawianej mu przez przedsiębiorcę oferty i połączonych z tym informacji. Konsument nie ma obowiązku weryfikować udzielanych mu przez przedsiębiorcę informacji, poszukiwać w innych źródłach wyjaśnienia wszelkich niejasności, sprzeczności czy wreszcie ewentualnej nieprawdziwości przedstawianych mu danych i informacji. Nie może działać przy założeniu, że przedsiębiorca chce go oszukać, wykorzystać jego niedoświadczenie czy brak wiedzy. Przeciwnie – ma pełne prawo działać w zaufaniu do przedsiębiorcy, udzielanych mu przez niego informacji i w oparciu o nie dokonywać swoich wyborów. Natomiast obciążenie konsumenta niekorzystnymi dla niego skutkami niezachowania odpowiedniej ostrożności, rozwagi i krytycyzmu może nastąpić dopiero w sytuacji, w której zostanie ustalone, że uprzednio zostały mu przedstawione adekwatne, pełne i zrozumiałe informacje. Informacje te muszą być przy tym przedstawione w odpowiednim czasie, przed zawarciem umowy, tak aby konsument miał możliwość spokojnego zapoznania się z nimi i ich analizy. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Przedsiębiorca musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie. Kwestia ta powinna zostać rozpatrzona w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, do których zaliczają się formy reklamy i informacji stosowane przez kredytodawcę w procesie negocjacji umowy kredytu (por. wyroki (...) z 20 września 2017 roku w sprawie C-186/16 i z 20 września 2018 roku, w sprawie C-51/17).

W ocenie Sądu powodowie podpisujący przedmiotową umowę kredytu bez wątplenia działali jako konsumenci, bowiem umowa ta nie była powiązana z jakąkolwiek działalnością gospodarczą którejkolwiek z osób ją zawierających, tym bardziej, że żaden z kredytobiorców nie prowadził wówczas działalności gospodarczej. Kredytobiorcy występowali jako osoby fizyczne o kredyt w celu pokrycia kosztów zakupu nieruchomości. Zgodnie zaś z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W ocenie Sądu brak jest również podstaw do wyłączenia spornych postanowień umownych spod kontroli przewidzianej w art. 385¹ k.c. Pozwany bank, na którym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej dotyczące indeksacji kredytu do waluty obcej, także w zakresie w jakim odsyłały do sporządzonych przez niego Tabel kursów, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, obowiązkowi temu w żaden sposób nie sprostał. Na żadnym bowiem etapie postępowania dowodowego nie zostało wykazane, aby kredytobiorcy mieli możliwość indywidualnego uzgodnienia tych postanowień umowy. Kluczowe jest natomiast, że umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca umownego wykreowanego przez bank, zaś kwestionowane klauzule indeksacyjne stanowiły jej integralny i nie zmodyfikowany w żaden sposób element. Taki sposób zawierania umowy wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Zaznaczyć bowiem należy, iż wpływ konsumenta musi mieć bowiem charakter realny i rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Pozwany nie wykazał zresztą, aby powodom zaoferowano możliwość negocjowania postanowień umowy kreujących mechanizm indeksacji kredytu do (...).

W ocenie Sądu indywidualnym uzgodnieniem umowy nie jest również to, że po zapoznaniu się z ofertą banku, zaproponowaniu przez przedstawiciela banku kredytu indeksowanego, powodowie złożyli wniosek o udzielenie konkretnego rodzaju kredytu.

Przyjęcie oferty nie oznacza realnej możliwości wpływu na kształt postanowień umowy przygotowanych na wzorcu przez bank.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest już pogląd, że postanowienia umów o kredyt indeksowany bądź denominowany do walut obcych, pozostawiające bankowi swobodę przy ustalaniu kursów wymiany walut stosowanych przy rozliczaniu kredytu, są niedozwolone. Zdaniem tego Sądu niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną. Wskazywano również, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Konsument jest wówczas pozbawiony możliwości określenia aktualnego poziomu zadłużenia, co może być szczególnie istotne przy wyższych różnicach kursów walut, bowiem kwestia dodatkowego obciążenia kontrahenta (wzrostu wartości wykorzystanej w złotych kwoty kredytu w stosunku do waluty obcej) w sposób zasadniczy wpływa na jego sytuację w stosunku kredytowym. Wcześniejsza informacja pozwala konsumentowi na odpowiednią kalkulację i uruchomienie ewentualnych działań, pozwalających na uniknięcie lub ograniczenie konsekwencji wzrostu kursu waluty kredytu indeksowanego, jeżeli umowa kredytu hipotecznego otwiera możliwości podejmowania takich działań. Ponadto brak szczegółowych elementów pozwalających także kredytobiorcy na określenie i weryfikację wysokości kursu waluty obcej tworzy istotną niejasność co do tego, na ile stosowany przez bank tzw. spread walutowy spełnia wyłącznie funkcję waloryzacyjną, w postaci ustalenia i utrzymania wartości świadczeń w czasie, a na ile pozwala także na osiągnięcie przez banki dodatkowego wynagrodzenia, obok innych „klasycznych” jego postaci, tj. odsetek kapitałowych i prowizji (por. wyroki SN z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, opubl. OSNC 2016 nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV

CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, L.).

Zgodnie z obecnie przyjmowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. W konsekwencji w ten sposób należy też ocenić postanowienie stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 7 listopada 2019 r. IV CSK 13/19, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Zdaniem Sądu zawarte w umowne postanowienia indeksacyjne stanowiły niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 - 4 k.c. wobec kumulatywnego spełnienia się wszystkich przesłanek w nim określonych w zakresie zasad przeliczania świadczeń uiszczanych przez powodów na rzecz banku oraz wypłaconej im kwoty z zastosowaniem kursu waluty (...) ustalonego przez bank w bankowej tabeli kursów do PLN.

W przedmiotowej umowie wskazano, że kredyt udzielony w PLN zostanie przeliczony na odpowiednią ilość (...). Kredytobiorcy nie otrzymali jednak waluty (...), a jej równowartość przeliczono na PLN, według kursu ustalonego przez Bank. Na dzień zawarcia umowy nie wiedzieli oni, jaką kwotę w (...) będą musieli spłacić, a to właśnie ta wielkość determinowała ich realne obciążenie kredytowe. Jednocześnie na dzień zawarcia umowy nie mieli możliwości uzyskania takiej informacji w oparciu o jednoznaczne i obiektywne kryteria, takie jak choćby kurs średni NBP. Wynikało to z faktu, że kwota wyrażona w (...) była określana jednostronnie przez Bank, w oparciu o ustalone przez siebie kursy, które decydowały o wysokości raty. Zgodnie z Regulaminem, raty kredytu wyrażone były w walucie obcej i w dniu wymagalności były pobierane według kursu sprzedaży ustalanego przez Bank. Na dzień zawarcia umowy kredytobiorcy nie znali jednak ani wysokości poszczególnych rat ani wysokości całości swojego zobowiązania. W umowie nie wskazano, w jakiej walucie ma nastąpić spłata. Również w Regulaminie wprost tego nie wskazano. Określono bowiem, że raty kredytu będą pobierane z rachunku prowadzonego w PLN, wskazanego w umowie. W treści aneksu nr (...) zawartego w 2018 r. kredytobiorcy zobowiązali się do posiadania rachunku bankowego w walucie (...), co mogłoby sugerować, że przed zawarciem aneksu spłata następowała w PLN. Przepis art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazuje na obligatoryjne określenie zasad spłaty kredytu. Oznaczało to zdaniem Sadu, że kredytobiorcy muszą znać kwotę, którą będą musieli przeznaczyć na spłatę raty, a przynajmniej dysponować obiektywnymi danymi pozwalającymi ustalić wysokość tej raty.

Postanowienia umowy zawartej przez strony, które kształtują mechanizm indeksacji i określają sposób jego wykonania, nie stanowią całości, ale są rozmieszczone w oddzielnych jednostkach redakcyjnych opracowanego przez bank regulaminu. W ocenie Sądu nie zawierają jasnej i jednoznacznej informacji o nieograniczonym ryzyku kursowym ponoszonym przez kredytobiorców i jego wpływie na wartość ich zobowiązania wyrażonego w złotych polskich. Wyrażenie salda kredytu w walucie obcej prowadzi do możliwych codziennych wahań wysokości zadłużenia wyrażonego w złotych polskich, które przy wzroście kursu (...) powodują, że wysokość świadczenia pozostałego do spłaty wyrażonego w złotówkach, nie maleje wraz ze spłatą kolejnych rat, ale rośnie. Dlatego też szczególnie istotne staje się odpowiednie poinformowanie kredytobiorców o tym ryzyku. Informacja ta powinna opierać się na jasnej i niewprowadzającej w błąd informacji o tym, że kurs waluty obcej może wzrosnąć w sposób nieograniczony - nawet jeśli jest to ryzyko czysto teoretyczne. Równocześnie należałoby wyraźnie poinformować konsumenta, że przewidywanie kursów walut w perspektywie kilku dziesięcioleci jest niemożliwe. Połączone to powinno być z przykładowym wskazaniem w jaki sposób zmiany kursów walut wpłyną na wysokość świadczeń należnych w przyszłości – zarówno w odniesieniu do rat kredytu jak i całości kwoty pozostającej do spłaty, jednak wskazanie powinno odnosić się do konkretnej umowy, jej warunków, a w szczególności wysokości kredytu. Należyta informacja o ryzyku kursowym nie może opierać się na założeniu, że każdy rozważny kredytobiorca świadomy jest, że kursy walut są zmienne. Istotne bowiem jest nie to, że kursy walut ulegają zmianie, a to jakie są skutki takich zmian dla wysokości świadczeń stron

oraz jakie są ich granice. Nawet rozważny konsument nie jest profesjonalistą, który powinien posiadać wiedzę i umiejętności w dziedzinie analiz ekonomicznych lub finansowych, czy też wiedzę o historycznych zmianach kursów walut. Przy ocenie ryzyka kursowego jest w pełni uprawniony do opierania się na informacji z banku. Dlatego właśnie ma prawo do rzetelnej informacji, która nie będzie wprowadzać go w błąd. Przy tym nie mogą być udzielane konsumentowi informacje, które mogłyby zaburzyć jego postrzeganie ryzyka np. wskazywanie na popularność danego rodzaju kredytu czy też informacje, które mogłyby wskazywać na ograniczony zakres zmian kursu, czy też jego stabilność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 3 stycznia 2020 r., XXV C 2514/19, L.).

Pozwany nie wykazał, aby udzielane informacje spełniały kryteria wynikające z przytoczonego wyżej orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie. Z pewnością nie spełnia tego wymogu przedłożenie konsumentowi pakietu dokumentów obejmującego zamieszczone oświadczenia wśród szeregu innych postanowień i oświadczeń składających się na wielostronicową umowę kredytową. Nie są również jednoznaczne postanowienia klauzuli indeksacyjnej dotyczące kursów walut – czyli postanowienia wprowadzające ryzyko spreadów walutowych.

Sam fakt obowiązywania w banku procedury oferowania określonego produktu nie oznacza, że powodowi udzielono wszystkich informacji przewidzianych w procedurze, a nadto uczyniono to w sposób wyczerpujący i zrozumiały dla powodów. Zgodnie zaś z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego klientowi należało przedstawić informację o wysokości raty kapitałowo – odsetkowej przy złożeniu, że kurs (...) wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem (...) z okresu ostatnich 12 miesięcy. Był to zatem krótki okres, w którym dodatkowo kurs (...) był stabilny.

Wejście w życie przepisów art.69 ust.2 pkt 4 a w zw. z art.69 ust.3 w zw. z art.75 b ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 165 poz.984) nie spowodowało, że postanowienia indeksacyjne utraciły abuzywny charakter w rozumieniu art.385¹ § 1 k.c.

Przypomnieć należy, że wedle art.69 ust.2 pkt 4 a pr. bank. umowa kredytu może obejmować umowę o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska; umowa taka winna zawierać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Z kolei art.69 ust.3 stanowi „w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Zgodnie zaś z art. 75b. pr.bank. wykonanie uprawnienia, o którym mowa w art. 69 ust. 3, nie może wiązać się z poniesieniem przez kredytobiorcę dodatkowych kosztów (ust. 1). Bank nie może uzależnić wykonania przez kredytobiorcę uprawnienia, o którym mowa w art. 69 ust. 3, od wprowadzenia dodatkowych ograniczeń, w szczególności nie może zobowiązać kredytobiorcy do nabywania waluty przeznaczonej na spłatę rat kredytu, jego całości lub części, od określonego podmiotu (ust. 2). Otwarcie i prowadzenie rachunku, o którym mowa w art. 69 ust. 3, jest wolne od opłat w przypadku, gdy kredytobiorcą jest konsument w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (ust. 3). Przepisy ust. 1-3, art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz ust. 3 stosuje się odpowiednio do umów pożyczek pieniężnych (ust. 4). Wszystkie powyższe przepisy wprowadzono do obrotu prawnego na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. nr 165 poz.984), zmieniającej ustawę z dnia 26 sierpnia 2011 r., jednakże nowelizacja ta (nazywanej w języku prawniczym „ustawą antyspreadową” nie spowodowała konwalidacji

przedmiotowych niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344).

Zgodnie z art. 4 nowelizacji (ustawy antyspreadowej) w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki". Przepisy te nie stwarzają jednoznacznych podstaw do przyjęcia, że ich przedmiotem regulacji były klauzule abuzywne oraz umowy z ich powodu nieważne, a celem - sanowanie tych, gdyż nie wspominają o tych wadliwościach ani nie regulują związanych z nimi rozliczeń wadliwości (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, LEX nr 2642144). Uzasadnione jest zatem twierdzenie, że wolą ustawodawcy było doprecyzowanie na przyszłość reguł ustalania kursu wymiany walut oraz nieodpłatne umożliwienie dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, oraz że miał on na względzie umowy ważne oraz klauzule dozwolone, choć podlegające doprecyzowaniu. Nawet jeżeli intencją nowelizacji było konwalidowanie in gremio wszystkich umów kredytowych indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych, to skutek taki nie mógł zostać w ten sposób osiągnięty. Przedmiotowa ustawa nie zawierała bowiem regulacji mogących zastąpić ewentualne klauzule abuzywne, a jedynie nakładała na banki ciężar dokonania ogólnie określonych, wymagających skonkretyzowania in casu zmian umowy. Nie wystarcza to do przyjęcia domniemania, iż owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę (por. motyw 13 dyrektywy 93/13, także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo). Samo zaś umożliwienie spłaty bezpośrednio w walucie obcej jest uzasadnione tylko w przypadku mechanizmu indeksacji skonstruowanego prawidłowo; nie jest natomiast rozwiązany problem dotyczący określenia kursu, po którym przeliczona została kwota kredytu oddawana do dyspozycji kredytobiorcy. Jeżeli natomiast chodzi o wskazaną w art. 4 zd. 2 ustawy antyspreadowej zmianę umowy kredytu, to mogłaby wywoływać skutek sanujący tylko wtedy, gdyby stanowiła wyraz następczej „świadomej, wyraźnej i wolnej” rezygnacji kredytobiorcy-konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy) i zgody na jego zastąpienie (ex tunc lub pro futuro) postanowieniem dozwolonym (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344 i tam powołane orzecznictwo, w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Podobne stanowisko wyraził także – w kontekście aneksów do umów kredytowych – (...) w powoływanym już wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C – 19/20, podkreślając, że wykładni art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonywać w ten sposób, że sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez te strony w drodze umowy. Takie stwierdzenie pociąga za sobą przywrócenie sytuacji, w jakiej znajdowałby się konsument w braku warunku, którego nieuczciwy charakter zostałby stwierdzony, chyba że konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z takiego przywrócenia w drodze wolnej i świadomej zgody, czego zbadanie należy do sądu krajowego. Także we wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że aneksu nie można uznać za wyraz świadomej zgody konsumenta na rezygnację z ochrony, gdyż jego zamierzonym rezultatem nie było doprowadzenie do sytuacji, w której postanowienie uznane za niedozwolone będzie regulować stosunki stron, ale eliminacja tego postanowienia przez zastąpienie kursu walutowego arbitralnie ustalanego przez Bank kursem ustalonym według obiektywnych kryteriów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, LEX nr 2690299). W tym kontekście należało ocenić aneks numer (...) do umowy (k.170-171), w którym ustalono zasady spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie (...). Nie wynika z niego, aby powodowie w sposób „świadomy, wyraźny i wolny” zrezygnowali z prawa powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy) i zgody na jego zastąpienie postanowieniem dozwolonym. Zawarcie aneksu, który wprowadzał możliwość spłaty rat bezpośrednio w (...) nie usuwało bowiem pierwotnej wady mechanizmu przeliczeniowego, to jest przeliczenia na (...) kwoty kredytu przy jego uruchomieniu, co rzutuje na całość obowiązku spłaty przez kredytobiorców.

Mechanizm ustalania przez bank kursu franka szwajcarskiego przewidziany w umowie kredytu hipotecznego zawartej z powodami pozostawiał bankowi swobodę w ustalaniu tego kursu zarówno dla potrzeb przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na walutę (...), jak również dla potrzeb przeliczenia rat kapitałowo –odsetkowych na walutę polską. Umowa nie zawierała bowiem kryteriów ustalania tego kursu. Bank mógł w zasadzie dowolnie określić kursy walut w tabeli kursów, a następnie przy ich wykorzystaniu jednostronnie określić we frankach kwotę, którą kredytobiorca ma zwrócić i która stanowić będzie podstawę naliczania odsetek. Co więcej, nie ma żadnych ograniczeń w ustalaniu nowej tabeli nawet kilkukrotnie w ciągu dnia. Nie ma przy tym znaczenia czy ustalając tabelę kursów bank posługuje się wewnętrznymi procedurami i jaki jest ich kształt gdyż, nie stanowiąc elementu stosunku prawnego łączącego strony, również te zasady są zależne od woli banku i mogą w każdym momencie ulec zmianie. Dodatkowo zobowiązanie powodów nie było przeliczane według kursu (...) z dnia zawarcia umowy, ale kursu z dnia uruchomienia kredytu. W konsekwencji kredytobiorcy jako konsumenci w dacie zawarcia umowy byli pozbawieni możliwości określenia aktualnego poziomu swojego zadłużenia, a bank posługując się ustalonym przez siebie kursem mógł osiągać dodatkowe korzyści kosztem kredytobiorców w postaci dodatkowej marży (wynagrodzenia) z tytułu spreadu walutowego. W umowie przewidziano bowiem zróżnicowanie rodzajów kursów stosowanych dla przeliczeń kwoty kredytu, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty. Zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty prowadziło do uzyskania przez Bank dodatkowych korzyści z tytułu spreadu walutowego. Zarówno w ocenie Sądu Najwyższego wyrażonej w wyrokach z dnia 22 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1049/14, L.) oraz z dnia 4 kwietnia 2019 r., (III CSK 159/17, L.), jak również Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta (Raport Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta dotyczący spreadów, Warszawa 2009 r.) w przypadku kredytów indeksowanych czy też denominowanych nie dochodzi do operacji wymiany waluty, a tym samym konieczności dokonywania transakcji walutowych przez bank. W związku z tym zróżnicowanie kursów dla przeliczania świadczeń stron prowadzi do uzyskania przez bank dodatkowego, ukrytego wynagrodzenia, nieprzewidzianego w treści art. 69 Prawa bankowego, którego wysokości konsument w momencie zawierania umowy nie jest w stanie oszacować.

Zróżnicowanie przyjętego kursu dla uruchomienia i spłaty kredytu nie znajduje żadnego uzasadnienia. W szczególności nie są nim ewentualne transakcje zawierane przez bank na rynku walutowym, gdyż jest to okoliczność leżąca poza stosunkiem prawnym łączącym kredytobiorcę i bank, co potwierdza, że wprowadzenie do tego stosunku prawnego określonych rozwiązań miało następować jedynie w celu ochrony interesów przedsiębiorcy, bez związku z interesami konsumenta. Pozwany nie wykazał zresztą, aby dokonywał takich transakcji i ponosił koszty z tym związane odpowiadające stosowanemu spreadowi walutowemu. Zróżnicowanie rodzaju kursów przeliczeniowych powodowało, że w dniu wypłaty kredytu wysokość wyrażonego w złotych polskich zobowiązania konsumenta, które ma spełnić na rzecz banku jest wyższa od kwoty udzielonego i wykorzystanego kredytu, co niewątpliwie stanowi naruszenie interesów konsumenta. Wprowadzenie tego rodzaju postanowień do umowy łączącej strony było następstwem wykorzystania wzorca umownego opracowanego przez bank, a tym samym jego przewagi kontraktowej.

Nie miało przy tym żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru powyższych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank oraz jego poprzednik rzeczywiście ustalali kurs waluty, do której kredyt był indeksowany. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów indeksowanych, gdyż również to stanowi okoliczność leżącą poza łączącym strony stosunkiem prawnym, a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia.

Następstwem wprowadzenia do umowy łączącej strony mechanizmu indeksacji kredytu do waluty obcej było również rażąco nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami ryzyka wynikającego z wyrażenia wysokości zobowiązania konsumenta w walucie obcej, której kurs podlega nieograniczonym zmianom. Ryzyko to ponosi w zasadzie wyłącznie kredytobiorca –konsument, albowiem wysokość jego zobowiązania, po przeliczeniu na złote polskie, może osiągnąć niczym nieograniczoną wysokość wraz ze spadkiem wartości waluty krajowej w stosunku do waluty indeksacji, a ponadto może to nastąpić na każdym etapie długoletniego wykonywania umowy. Wprawdzie wraz ze spadkiem kursu waluty aktualizowało się ryzyko kursowe ponoszone przez bank, ale było ono eliminowane za pomocą transakcji dokonywanych na rynku międzybankowym. W celu zarządzania ryzykiem kursowym banki korzystały z transakcji typu

swap i cirs zawieranych na hurtowym rynku finansowym, dzięki którym bank w przypadku wahań kursu nie uzyskuje korzyści finansowych, ale też nie ponosi straty.

Pojęcie sprzeczności z dobrymi obyczajami stanowi przeniesienie na grunt prawa krajowego pojęcia sprzeczności z wymogami dobrej wiary użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13. Przepis ten przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Równocześnie preambuła dyrektywy zawiera w motywie 16 istotne wskazówki interpretacyjne pozwalające ustalić pożądane zachowania zgodne z wymogami dobrej wiary. W szczególności: przy dokonywaniu oceny działania w dobrej wierze będzie brana pod uwagę zwłaszcza siła pozycji przetargowej stron umowy, a w szczególności, czy konsument był zachęcany do wyrażenia zgody na warunki umowy i czy towary lub usługi były sprzedane lub dostarczone na specjalne zamówienie konsumenta; sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Chodzi przy tym nie tylko o interesy ekonomiczne, ale też związane ze zdrowiem konsumenta, jego czasem zbędnie traconym, dezorganizacją toku życia, doznaniem przykrości, zawodu, wprowadzenia w błąd, nierzetelności traktowania. W treści art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 omawiana przesłanka uznania postanowień umowy za nieuczciwe została określona jako spowodowanie poważnej i znaczącej nierównowagi wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Opisana wyżej konstrukcja niewątpliwie prowadzi do rażącego naruszenia interesów konsumenta, gdyż brak jest sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy, a jednocześnie konsument nie dysponuje, zgodnie z postanowieniami umowy, żadnym instrumentem, który pozwoliłby mu na ograniczenie ponoszonego ryzyka kursowego, a w szczególności zmianę sposobu wykonywania umowy wraz z niekorzystnym ukształtowaniem się kursu walut w sposób pozwalający na przywrócenie sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy. Przewidziane w umowie przewalutowanie kredytu nie stanowi swobodnego uprawnienia kredytobiorcy, a zostało pozostawione uznaniu i ocenie banku, w szczególności w zakresie zdolności kredytowej. Nadto ze względu na znaczą różnicę wysokości stawek referencyjnych LIBOR i WIBOR, konsument może być zainteresowany przewalutowaniem dopiero po zaktualizowaniu się ryzyka kursowego. Przewalutowanie kredytu doprowadzi zatem do usankcjonowania skutków rażąco nierównomiernego rozłożenia ryzyka kursowego między stronami. Dlatego też, mimo że konstrukcja kredytu indeksowanego do waluty obcej nie jest sprzeczna z prawem, jak również nie można ogólnie wykluczyć możliwości jej stosowania w umowach zawieranych z konsumentami, w przypadku spornych postanowień należało uznać je za niedopuszczalne.

Wprawdzie nierównomierne rozłożenie ryzyka w umowie kredytowej nie jest wykluczone, gdyż wiąże się chociażby z konstrukcją zmiennego oprocentowania, to odmienny jest charakter wspomnianego ryzyka i ryzyka kursowego. Wzrost oprocentowania kredytu może prowadzić do wzrostu wysokości raty, jednak nie rośnie saldo zadłużenia kredytobiorcy, a kredytobiorca może spłacić pozostające zadłużenie i uwolnić się od rosnących kosztów obsługi zadłużenia. Tymczasem w przypadku kredytu indeksowanego/denominowanego do waluty obcej, wzrost kursu waluty, nawet jeśli ma charakter obiektywny, niezależny od swobody wyznaczania kursów przez bank, oznacza jednoczesny wzrost wysokości kredytu przeliczonego na walutę polską. Powyższych wniosków nie podważa złożenie przez kredytobiorcę oświadczenia o zapoznaniu się z kwestią ryzyka kursowego związanego z zaciąganiem kredytem indeksowanym, skoro nie udzielono mu wszystkich niezbędnych informacji obrazujących konsekwencje przyjętego ryzyka.

Reasumując, umowa zawarta przez strony nie określa kryteriów ustalania przez Bank kursu franka szwajcarskiego dla potrzeb przeliczenia kwoty kredytu udzielonego powodom na walutę obcą, jak również przeliczenia kwoty raty kapitałowo – odsetkowej wyrażonej w (...) na walutę polską. Kredytobiorcy jako konsumenci nie mieli możliwości weryfikacji sposobu działania Banku tworzącego tabelę kursów, stosowanych kryteriów ustalania kursów i ich

wplywu na kształt tabeli, a w konsekwencji nie mogli ocenić jakie konsekwencje ekonomiczne będzie miało dla nich wyznaczenie przez Bank określonej wysokości kursu. W rezultacie należało przyjąć, że zakwestionowane przez powodów postanowienie umowne wprowadzające mechanizm indeksacji kwoty kredytu oraz rat kapitałowo – odsetkowych, tj. § 2 ust. 1 umowy zawartej przez strony oraz § 2 pkt 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 pkt 1 i 2 Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), mają charakter niedozwolony.

Następnie należało ocenić skutki, jakie wiązały się z uznaniem spornych klauzul umownych za niedozwolone.

Zdaniem Sądu taki skutek prowadziłyby do zmiany charakteru stosunku prawnego i pozostawałyby w sprzeczności z naturą (właściwością) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.), jakim jest umowa kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, stanowiąca wyróżniony w doktrynie i judykaturze podtyp umowy kredytu. Eliminacja danej klauzuli umownej jako konsekwencja abuzywności nie może natomiast prowadzić do sytuacji, w której następowałaby zmiana prawnego charakteru stosunku obligacyjnego łączącego twórcę wzorca i kontrahenta.

W wyroku w sprawie C-260/18 Trybunał stwierdził, że unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców prowadziłyby do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty. (...) stwierdził przy tym, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, w związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązującego przedmiotowej umowy kredytu wydaje się w tych okolicznościach niepewna. W przedmiotowym przypadku bezskuteczność klauzul określających sposób przeliczania salda kredytu i rat kapitałowo – odsetkowych według ustalonego przez pozwanego kursu (...) oznaczałyby wyeliminowanie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a także wyeliminowanie ryzyka kursowego. Wskutek powyższego kwota zobowiązania byłaby wyrażona w walucie polskiej, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę bazową LIBOR 3M.

Sens zawarcia umowy kredytowej dla banku polega na tym, że w zamian za korzystanie przez kredytobiorcę z oddanych mu do dyspozycji środków pieniężnych bank ma możliwość uzyskania zysku. Jednocześnie, cel ten powinien być rozpatrywany w kontekście zasad funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej. Sąd zważył, iż wysokość oprocentowania kredytu zależy m.in. od wysokości stawki referencyjnej, określającej wysokość oprocentowania depozytów i kredytów na rynku międzybankowym. W przypadku kredytu waloryzowanego (...) taką stawką jest LIBOR (ang. L. I. R.), który wyznacza wysokość oprocentowania depozytów i kredytów na rynku międzybankowym w L.. Ponadto, wysokość oprocentowania kredytu pozostaje także w zależności z oprocentowaniem depozytów zgromadzonych w banku. Zważywszy, iż depozyty, obok pożyczek na rynku międzybankowym, są głównymi źródłami finansowania kredytów przez banki, logicznym pozostaje, iż wysokość oprocentowania kredytu powinna być wyższa od oprocentowania depozytów. W przeciwnym wypadku bank nie byłby w stanie osiągnąć zysku. W przypadku kredytów waloryzowanych czy denominowanych oprocentowanie kredytu oparte jest o stawkę bazową charakterystyczną dla waluty obcej. W umowie, jaką zawarły strony, oprocentowanie oparte było o stawkę LIBOR 3M. Stawka bazowa LIBOR wyznaczana jest dla następujących walut: dolar amerykański (USD), euro (EUR), frank szwajcarski (...), funt szterling brytyjski (...), jen japoński (...); nie ma natomiast zastosowania dla złotego polskiego. W obrocie gospodarczym nie funkcjonują kredyty złote z oprocentowaniem według stawki LIBOR, albowiem utrzymanie kredytów złotych z oprocentowaniem niższym niż oprocentowanie depozytów, byłoby dla banku nieopłacalne i udzielając takiego kredytu bank nie miałby szans osiągnięcia zysku. Powodowie nie uzyskaliby więc takiego kredytu na wolnym rynku. W przypadku umów kredytu denominowanego czy indeksowanego do waluty obcej, cechą odpłatności umowy należało zatem odnosić do mechanizmu indeksacji, pozwalającego na ustalenie salda kredytu w walucie obcej, a następnie zastosowanie do tak ustalonego salda oprocentowania ustalonego w oparciu o stawkę LIBOR.

Pojęcie natury (właściwości) stosunku prawnego obejmuje również naturę określonych typów stosunków prawnych, a więc wiąże się z koniecznością przestrzegania, uwzględniania pewnych cech stosunku obligacyjnego, które stanowią o istocie tego stosunku prawnego i pozwalają go odróżnić od innych typów stosunków prawnych. Niewątpliwie, w przypadku kredytów waloryzowanych kursem waluty obcej, taką swoistą cechą tego stosunku prawnego będzie wskazany powyżej mechanizm indeksacji oraz oprocentowanie według stawki LIBOR. W przypadku pominięcia tego

mechanizmu, przy jednoczesnym pozostawieniu stawki LIBOR, istota tego stosunku prawnego zostałaby zupełnie wypaczona. Taka modyfikacja prowadziłaby do zniekształcenia stosunku na tyle istotnego, iż nie mieściłby się on w granicach danego typu czy podtypu stosunku prawnego.

Kwestionowany w sprawie mechanizm indeksacji przesądzał o odpłatności kredytu i możliwości osiągnięcia zysku. Po wyeliminowaniu mechanizmu indeksacji zastrzeżone w umowie odsetki nie spełniałyby roli wynagrodzenia banku, gdyż w umowie wysokość odsetek została skalkulowana w odniesieniu do kwoty kredytu zwaloryzowanej do waluty obcej, a nie do kwoty wyrażonej w polskich złotych. Tym samym pozwany zostałby pozbawiony wynagrodzenia za udostępnienie kapitału. W przypadku wyeliminowania mechanizmu indeksacji, przy braku podstaw do zastąpienia go innym miernikiem wartości, umowa kredytu zostałaby pozbawiona dla pozwanego sensu gospodarczego, gdyż prowadziłaby niewątpliwie do jego zubożenia. Co więcej, pozostawienie takiej umowy oznaczałoby dla Banku ewidentną stratę, gdyż ten sam Bank musiał z własnych środków pokryć spłatę kredytu, który sam zaciągnął w celu sfinansowania kredytu udzielonego stronie powodowej; sprzeczne to byłoby z istotą i sensem każdej czynności polegającej na uzyskiwaniu dochodu z tytułu zawartych umów. Przekształcenie kredytu na kredyt złotowy oprocentowany według stawki LIBOR będzie prowadziło do zmiany charakteru umowy i spowoduje, że konstrukcja umowy będzie bliska nieoprocentowanej pożyczce. Eliminacja klauzul abuzywnych nie może prowadzić do zmiany prawnego charakteru stosunku obligacyjnego. Przepis art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich wskazuje, że po eliminacji abuzywnych zapisów umownych umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Zdaniem Sądu taka możliwość dalszego trwania umowy nie istniała, skoro zniekształcona została istota analizowanej umowy. Z tych względów Sąd uznał, że po wyeliminowaniu mechanizmu indeksacji ukształtowanie umowy kredytu sprzeczne będzie z właściwością stosunku prawnego.

Należy także zauważyć, że podmiot przygotowujący ramową umowę, mógł zaproponować w niej zapisy umowne odbiegające od przepisów dyspozytywnych określonych w prawie cywilnym. Jeżeli jednak się na to nie zdecydował, to musi liczyć się ze wszystkimi tego konsekwencjami, a więc również z tymi, że w późniejszym czasie postanowienie takie zostanie uznane za abuzywne i w konsekwencji nie będzie stosowane. Nie oznaczało to jednak możliwości powrotu do przepisu dyspozytywnego; ten bowiem wola twórcy umowy został zmodyfikowany. Skoro zaś autor umowy był profesjonalistą zwłaszcza w obrocie kredytowym, musiał się liczyć z wszystkimi skutkami uznania postanowień umownych za abuzywne i nie było racjonalnych podstaw, dla których miałby on mieć możliwość zastosowania przepisów, które własną decyzją wyłączył. Dopuszczenie powyższego powodowałoby, że Bank zawsze mógłby wpisywać do umów klauzule abuzywne wiedząc, że jeśli za takie zostaną uznane, to i tak jego interesy będą chronione poprzez zastosowanie przepisu dyspozytywnego, z którego celowo w umowie zrezygnował.

Z przytoczonych przyczyn Sąd na podstawie art. 189 k.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. uznał, że umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu jest nieważna w całości, o czym orzekł jak w pkt I wyroku.

Nieważność czynności prawnej skutkowałą obowiązkiem zwrotu świadczenia spełnionego przez kredytobiorców wobec pozwanego z tytułu zawartej umowy, co wynika z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 k.c. wystarczające jest przy tym wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (accipiensa). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez kredytobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczył skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 k.c. spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej

rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W sprawie nie znajduje również zastosowania również wyłączenie z art. 411 pkt 2 k.c. (zasady współżycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą bowiem podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez kredytobiorców w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współżycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywne należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W § 2 art. 410 k.c. w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W szczególności należy odwołać się w tej mierze do uchwały SN z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20, LEX nr 3120579), w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art.410 § 1 k.c. w zw. z art.405 k.c.), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, czy też uchwały z 7 maja 2021 r. w sprawie III CZP 6/21 (której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej), w której wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna

Jak ustalono w toku postępowania dowodowego, suma wpłat dokonanych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych od dnia 25 maja 2009 r. do 25 lipca 2019 r., wyniosła 156.358,75 zł oraz 4.381,14 franków szwajcarskich.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w punkcie drugim wyroku, zasądzając kwotę żadaną przez powodów.

O odsetkach Sąd orzekł na mocy art. 455 k.c. i 481 k.c. Sąd zasądził odsetki od dnia następnego po odpowiedzi pozwanego na zgłoszoną reklamację, tj. od 20 września 2020 r.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu wydane zostało na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Powództwo zostało uwzględnione w całości, dlatego też Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę złożyły się: opłata od pozwu – 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł (2 x 17 zł), koszty zastępstwa procesowego – 5.400,00 zł a także koszty wywołane próbą ugodową w sprawie przed Sądem Rejonowym w Warszawie - II Co 1957/19, tj. kwota 540,00 zł, na którą składają się – opłata sądowa od wniosku – 300 zł i koszty zastępstwa procesowego wynoszące – 240 zł.

SSO Alina Gąsior

z/ odpisy doręczyć pełnomocnikom stron